

MIBŐL TÁPLÁLKOZIK A DOLGOZÓK KULTÚRÁJA?

KÉRDŐJELES JEGYZET EGY ANKÉT KAPCSÁN

SZÍNHELY

A palicsi Chemos Műanyaggyár. A vizsgálat tárgya a gyár dolgozóinak művelődési élete — a kultúra befogadása, a kapcsolódás, a művelődésigény: miből táplálkozik a gyárban a dolgozók kultúrája?

ELŐZMÉNY

Az Üzenet kiadói tanácsa és szerkesztősége kezdeményezésére 1978. november 23-án a folyóirat munkatársai író—olvasó találkozót tartottak a gyár étkezdéjében (a kora délutáni órákban, két váltás között). A találkozón Urbán János író, az Üzenet fő- és felelős szerkesztője, Herceg János író, dr. Juhász Géza kritikus, dr. Horváth Mátyás, a kiadói tanács elnöke, Szekeres László régész és Laczkó Antal költő vett részt. A mintegy ötven dolgozóval folytatott beszélgetés eredményezte a megállapodást, hogy a művelődési élet megismerése céljából az Üzenet szerkesztősége kérdőíves anketát felméri a Chemos társultmunka-szervezetben dolgozók művelődési életét. Laczkó Antal, magasszakképesítési vasesztergályos, a szerzőszámműhely dolgozója (költő, kultúrfelelős és a gyár kilenc tagú műkedvelő csoportjának vezetője), megszervezte az Üzenet szerkesztősége által elkészített, főleg nyitott kérdésekkel ellátott kérdőív kitöltését. A gyár részlegeiben, minden szempontból arányosan szétosztott, mintegy száz kérdőív közül, a dolgozók ötvenötöt juttattak vissza a folyóirat szerkesztőségének feldolgozásra. A kérdőívből feldolgozott kérdések átlagos megválaszolása 75,0 százalékos.

A GYAR

Még néhány általános adat: A mintegy 630 dolgozót foglalkoztató munkaszervezet ma arról ismert, hogy nagyon keresett termékeket, főleg műanyag göngyöleget, cipőrészeket és műanyag tokokat, tubusokat állít elő. Fejlődése állandóan felfelé ívelő irányzatot mutat. Ezt elsősorban az állít érte el, hogy a gyárban egy pillanatra sem feledkeztek meg a termelékenység növeléséről, állandóan szem előtt tartják a munkaidő és a munkaeszközök kihasználását — nincs elvesztett munkaidő, kevés a selejt, a termelés előre el van adva, nincs áruértékesítési gond. Ennek eredményeként, a minden vonatkozásban kitűnően folytatott gazdálkodás 5330 dináros átlagkeresetet biztosított a dolgozóknak ez év első felében.

A gyár dolgozói zömmel fiatalok — többségük húsz és harmincöt év között van; a fele városi — Szabadkáról jár ki a gyárba; a másik fele palicsi, bácsszőlősi, hajdújárasi, radanováci; a férfiak és nők aránya fele-fele; szakmai képzésük átlagos.

A KÉRDŐÍV

Jóllehet az Üzenet szerkesztősége által meghatározott és lebonyolított vizsgálati metodika nem teszi lehetővé, hogy a dolgozók művelődési életmódjáról teljes képet nyerjünk, a kapott feleletek feldolgozásában a legmesszebbmenően arra törekedtünk, hogy az ötvenöt dolgozó művelődési életmódjának fontosabb elemeiről szerezzünk tényanyagot. Amennyire ezt a nélkülünk meghatározott és levezetett vizsgálati módszer által kapott adatok lehetővé tették, igyekeztünk olyan információk birtokába jutni a kérdőívek feldolgozásával, amelyek nem csupán arra adnak feleletet, mi-

Ilyen a dolgozók mindennapi kvantitatív művelődési élete (olvasnak, színházba járnak, tárlatot látogatnak, tévéznek stb.), hanem azt is, hogy milyen indítékek állnak a tevékenységek hátterében, vagyis azt, milyen ezeknek a tevékenységeknek a tartalma. Így például a „Van rádiója, televíziója?” kérdés mellett a „Milyen rádió-, illetve tévéadásokat szeretnek hallgatni-nézni?” kérdésre is választ igyekeztünk adni.

A kapott adatok mindezek mellett, a fáradozás ellenére messzebbmenő általánosításokhoz nem elegendők. A kérdőív és az alkalmazott ankétmódszer nem biztosított információkat ahhoz, hogy megbízhatóbb adatokhoz jussunk a dolgozók művelődési életmódjának minőségi ismeretjellegéről. Függetlenül attól, hogy kiterjedt néhány idevágó tevékenység — könyvolvasás, színház-, tárlat- és múzeumlátogatás, tévézés, művészeti tevékenységek gyakorlása, sportolás, kirándulás, újságolvasás — jellemzőire, igényeire. Ez nem elég a művelődési életmód megbízhatóbb tartalmi és minőségi vizsgálatához. Például egyáltalán nem kaptunk részletesebb betekintést a művelődési igények, a művelődési életmód tartalmára vonatkozó elvárásokról, ezeknek megvalósulásáról, illetve meghiusulásáról; ennek okairól, a szubkultúrák hatásáról, a velük kapcsolatosan kialakult felfogásokról. Mindez meghiusította ama szándékunkat, hogy a kapott feleletek alapján elkészítsük a vizsgált minta művelődési életmódjának szerkezeti modelljét és megadjuk a művelődési fő-, illetve melléktevékenységek rangsorát, típusait.

UTÓLAGOS BEVEZETŐ

A dolgozó ember látszólag szabad, munkáját saját akaratából végzi, önkéntesen, saját elhatározása alapján. Munkaidő után pedig kedve, hajlama és akarata szerint szabadon választhat a hasznos időtöltést szolgáló szabadidő-tevékenységekben. Ez a szabadság mégsem teljes. Munkájával és a szabad idejével kapcsolatban, különböző formákban és mértékben a társadalom mindennapi életéhez szükséges társadalmi kényszer határolja meg életmódját. Ezért a dolgozók életmódjának kutatásánál mindig a legkézzelfoghatóbb társadalmi és környezeti feltételekből indulunk ki.

A művelődési életmód kutatásával szándékunk feltárni, hogy mennyire határolják meg a munkásélet társadalmi feltételei egy-egy meghatározott társadalmi csoport (termelési egység, osztály, brigád, műszak, részleg stb.) művelődési tevékenységének rendszerét. Illetve megállapítani, hogy a különböző szabadidő-tevékenységek milyen változatossága alakul ki a hasonló munkafeltételek és körülmények között élő dolgozók körében és mi teszi a különbségeket. További szándékunk keresni annak magyarázatát, hogy milyen mértékben befolyásolják vagy teszik lehetővé a művelődési életmód változékonyt az elvárások, a dolgozók életkörülményei és a környezeti és társadalmi feltételek, illetve maguknak a dolgozóknak az elvárása, értékorientációja.

A dolgozók művelődési életmódja alatt az általuk végzett és az életükben jelenlevő művelődési tevékenységet értjük. Ebben társadalmilag determinált már az is, hogy milyen munkát végző dolgozók életmódját vizsgáljuk. A művelődési élet tevékenységeiben más preferenciákat és viszonylatokat találunk a termelőtevékenységek dolgozóinál és másokat a szellemi tevékenységekkel foglalkozóknál. A termelőtevékenységeken belül ugyan csak foglalkozási csoportonként eltérő lehet a dolgozók által kedvelt művelődési tevékenységek és tartalmak iránti igény és elvárás. Ugyanakkor, a családi állapot determinációi is hatással vannak az ember művelődési életvitelére. A család anyagi helyzetével, a képzettséggel és az általános műveltséggel, a lakás- és a jövedelmi viszonyokkal, a család létszámával, valamint az értékorientációval való összefüggésekre és érdeklődési megoszlásra gondolunk.

A CSALÁD

A kutatók leggyakoribb véleménye még mindig a családot tartja a művelődési életmód egyik legfontosabb meghatározójának. Szerintük minden ember a családjában kapja a legkülönbözőbb művelődési tevé-

kenységek impulzusainak megvalósulásához a lehetőségeket. A család közvetlenül determinálja minden dolgozó tevékenységét és közvetve befolyásolja érdeklődését. Függetlenül attól, hogy a társadalmi élet hatására a családban végbemenő, mély változások következtek-e a család társadalmi funkciója átalakul. A városi családban teljesen elpad a család termelési funkciója és felélnéül a fogyasztási és szórakozási funkció.

Továbbá, a különböző összetételű családok differenciált művelődési lehetőségeket (környezetet, lakást, könyveket és egyéb művelődési eszközöket) nyújtanak a művelődési életmód igényének és formájának kialakulásához és tartalmának formálásához. Egy-egy családban az egyéb szükségletek határozzák meg, hogy az egyes családtag vagy mindannyian együttesen mennyi időt és pénzt fordíthatnak hasznos időtöltésre, művelődésre, szórakozásra és pihenésre.

Vannak családok, ahol olyan közös magatartási modell, légkör és értékrendszer uralkodik, amely elősegíti a családtagok tartalmos művelődési tevékenységét, fejleszti az igényeket és táplálja a szükségletet. Ez természetű időbeosztást, a rendelkezésünkre álló művelődési formák, eszközök és lehetőségek leghatékonyabb felhasználását eredményezi. Zömmel sajnos az olyan családok vannak többségben, amelyekben indokolt vagy indokolatlan oknál fogva, vagy éppen kényelmességből a családtagok nem törődnek életvitelükkel, nem szabják meg művelődési tevékenységeik tartalmát, nem támasztanak igényeket. Legfeljebb spontán ötletek, véletlenszerűségek vagy pillanatnyi kedvük folytán kerülnek kapcsolatba egy-egy művelődési tevékenységgel. Ezek a családok nem alakítják tudatosan, objektív helyzetük lehetőségénél fogva a művelődési életmódjukat.

A MUNKAI DŐ

Művelődési életmódjuk alakulásához a dolgozóknál a munkahely, a munkahelyen megvalósított személyi jövedelem a leglényegesebb külső társadalmi feltétel. A munkahellyel összefüggő művelődési tevékenységek körét a kereseti lehetőség szabályozza. A munkahely kereseti lehetőségével részben megszabja a dolgozó munkahelyén és munkaidején kívüli tevékenységét. Tehát a művelődési tevékenységeit is. Hadd utaljunk erre egy idézettel: „Darwin a szerves természet fejlődési törvényét fedezte fel — Marx az emberi történelem fejlődési törvényét: azt az eddigi ideológiai burjától ellepert egyszerű tény, hogy az embereknek előbb ennük, inniük, lakniuk és ruházkodniuk kell, mielőtt politikával, tudománnyal, művészetel, vallással stb. foglalkozhatnak; hogy tehát a közvetlen anyagi létfenntartási eszközök termelése s ezzel egy nép vagy korszak mindenkor gazdasági fejlődési foka az az alap, amelyből az illető emberek állami berendezései, jogi nézetei, művészete, sőt vallási képzetek kifejlődtek, és így ebből az alapról kell ezeket magyarázni is — nem pedig, ahogy eddig történt, megfordítva” — írja Engels 1883-ban Marx halála alkalmából.

A munkaidő utáni munkavállalás időtartama tehát társadalmilag és egyénileg is determinált. Mennyisége az egyéni szükségletek, az elvárások és a család követelményei szerint szóródik. A dolgozók közül sokan (különösen a nagyobb elvárásokkal rendelkezők, illetve akik nem keresnek eleget a munkahelyen vagy nincsenek megelégedve az ottani keresettel) a több jövedelemért folytatott küzdelemben jóval több időt fordítanak a gyárban eltöltött munkaidő utáni munkavállalásra, mint azok, akiket a munkahelyen megvalósított jövedelem kielégít, vagy azok, akik csupán arra törekcsenek, hogy minimálisan eleget tegyenek életszükségleteiknek. Ebből következik, hogy egyes dolgozóknál a művelődés időtartamát és a művelődés milyenségének tartalmát az említett szükségletek és a család kénysze-re, másoknál az egyéni értékorientáció és a kialakított művelődési szükségletek határozzák meg többé vagy kevésbé.

A gyárban eltöltött munkaidő utáni munkavállalással kapcsolatban a kérdőívben a következő kérdés szerepelt: „A gyárban eltöltött munkaidő után szokott más munkát vállalni?” A mintában szereplő dolgozók 38,2 százaléka „Iggennel”, 32,8 százaléka „Nemmel” válaszolt, 29,0 százaléka pedig nem felelt a kérdésre.

A kérdőívből még két kérdés válaszaiból tudunk következtetni a dolgozók időbeli munkamegterhelésére. Ezek alapján a Chemosban az alkalmazottaknak 18,8 százaléka dolgozik 8 órát naponta; 51,1 százaléka 8 és 12 óra között; 31,1 százaléka pedig 12 órán felül is munkával terheli magát. Ezzel szemben csak 8 órát pihen a dolgozók 46,0 százaléka; 27,0—27,0 százaléka pedig ugyanezt teszi 8 és 12 óra között, valamint 12 órán felül. (Itt eltekintünk azoktól, akik nem válaszoltak a kérdésre.)

Ez utóbbi adatok alakulása alapján jogosnak látszik a kérdés: mennyi idő marad ez esetben tényleges művelődésre? Feltételezve, hogy a pihenés alatt a biológiailag és társadalmilag determinált szükségleteket — alvást, étkezést, tisztálkodást, öltözködést, családi megbeszéléseket értjük. Jóllehet ezekből az adatokból még nem válik egyértelműen világossá, hogy a munka, illetve a pihenés idejének, időmennyiségének ilyenmértvű szóródása hogyan és milyen irányban befolyásolja a művelődési életmód szerkezetét és tartalmát. Hasznos volna tudni, hogy a munkára fordított többletidő, vagy a pihenés (rosszabb esetben a téltlenség) idejének kitolódása, milyen művelődési tevékenységek rovására történik.

Itt kell megjegyeznünk, hogy amennyiben a munkaszervezet nem nyújt keresési lehetőségével feltételeket a művelődési (elsősorban általában a szabadidőbeli) igények és elvárások megvalósulásához, azaz amennyiben túlságosan akadályozza a vágyak és törekvések kiteljesedését, a dolgozóban gyakran kifejlődik egy határozott ellenszenv a munkaszervezet tevékenységével és munkarendjével szemben. Az effajta ütközések a dolgozók életmódjának gyakori kísérőjelenségei, amelyekben igencsak hajótörést szenvednek a nagyon is pozitív művelődési igények és értékorientációk.

A JÁRULÉKOS TEVEKENYSÉGEK

Magához a munkahelyi vagy a munkaidő utáni munkához többfajta járulékos tevékenység is tartozik. Ezek részben munkahelyi kötelezettségek, részben önkéntes tevékenységek. Sok esetben, elsősorban amikor munkaidőn kívül végzik őket a dolgozók, jelentősen növelik a munkával kapcsolatos idő tartamát. A mintában szereplő dolgozók ilyen vonatkozású; járulékos tevékenységei a társadalmi és öngazgatási szervezetekben és szervezetben végzett közéleti és mozgalmi tevékenységek. Ezeket a tevékenységeket mindenképp a kötelezettség és az önkéntesség beletörődése jellemzi. Vagy más szóval: a társadalmi szervezetekben és öngazgatási szervezetben végzett tevékenység lényegében a kényszerméltküliség és az önkéntesség vonásaira épül, jóllehet ezeknél a tevékenységeknél is jelen van egyfajta kényszer, amelynek mindenképp a közösségi köteleességtudat az alapja. A mintában szereplő dolgozóknak a kérdőív a következő erre vonatkozó kérdést tette fel: „Milyen társadalmi szervezetekben tevékenykedik?” Azok százalékaránya, akiknél ilyen tevékenységek előfordulnak, az alábbi rangsor szerint alakul:

Rangsor	Tevékenység	Azok százalékaránya akiknél a tevékenység előfordul
1.	Öngazgatási testületekben	74,5
2.	Helyi közösségekben	25,5
3.	Szakszervezetben	20,0
4.	Ifjúsági Szövetségben	14,5
5.	Szocialista Szövetségben	12,7
6.	Kommunista Szövetségben	5,5
7.	Tartalékos Tisztek Szövetségében	3,6
8.	Harcosok Szövetségében	1,8

A MŰVELŐDÉSI TEVEKENYSÉGEK

A dolgozó ember életmódjához törvényszerűen kapcsolódó kényszer és kötelességszerű tevékenységek után következnek azok a tényleges szabadidő-tevékenységek — köztük a művelődési életmód tartalmát meghatározó kulturális tevékenységek —, amelyeket az önkéntesség és a belső motiváltságon, a dolgozók értékorientációján alapuló szabad választás jellemez. Itt eltekintünk attól a tényről, hogy gyakoriak az olyan kulturális tevékenységek is, amelyeket végérvényesen bizonyos mértékű kötelességszerűség is determinál, mivel a legtöbb esetben eldöntetlen, mi a kényszer-tevékenység. Ugyanis a dolgozó ember a szabad idő eltöltésében (mint ahogyan erre már az előbbieken utaltunk) sohasem élvezhet teljes önállóságot és szabadságot. Sok művelődési tevékenység és öntevékenységi lehetőség és alkalom intézményesen irányított és szervezett. Ezért a művelődési élet tevékenységei, amelyekben az ember igyekszik megvalósítani a szabad idő autonómiájának egy részét, nem spontán és szabályozatlan birodalma, senkiföldje a dolgozónak.

Mint sok ember életének nagy részét, a dolgozók életét a Chemosban is azonos élettani tevékenységek töltik ki: a nélkülözhetetlen alváspihenés, étkezés, tisztálkodás, valamint a kötött időtartamú munkahelyi munka. A maradék időt a dolgozók eltérő módon felhasználhatják, de amint már mondtuk, itt is érvényesül a társadalmi (munkaszervezeti, családi stb.) kényszer és kötelezettség. A dolgozó tulajdonképpen csak az ezek után rendelkezésére álló szabad időben választhat és dönthet — megint csak viszonylagos önállósággal — arról, hogy milyen művelődési tevékenységeket folytasson.

A városi dolgozó életében a környezet bőséges és számtalan variációs lehetőséget nyújt a különféle művelődési tevékenységekhez. És mi sem természetesebb, az ember a lehető legtöbb szabad időre törekszik, hogy vágyainak megfelelően különféle szabadon választott művelődési tevékenységeket folytathasson a neki legmegfelelőbb időbeosztással és kötetlen időtartammal.

A dolgozók művelődési életmódját tanulmányozhatjuk a tevékenységek fajtáinak összetétele szerint, a gyakoriság szempontjából, az időtartam oldaláról, a tevékenységeket gyakorló egyének aránya alapján. Ezekből a mennyiségi adatokból következtethetünk azután az érdeklődésre, az igényekre, a művelődés típusaira, a művelődési életmód szerkezetére.

Az alkalmazott kérdőíves anket is elsősorban a kulturális tevékenységekben való részvétel aránya alapján igyekszik bepillantást nyerni a dolgozók művelődési életének ismertetőjegyeibe. Az eredmény tanúsága szerint a művelődési tevékenységekben való részvétel eléggé választékos; azok aránya pedig, akiknél a tevékenységek előfordulnak (kivéve a művelődési egyesületi tagságot), rendkívül nagy!

Rangsor	Tevékenység	Azok százalékaránya, akiknél a tevékenység előfordul
1.	Színházba jár	68,0
2.	Tárlatot látogat	57,7
3.	Múzeumot látogat	50,0
4.	Hangversenyre jár	25,5
5.	Könyvtártag	20,8
6.	Hangszeren játszik	20,0
7.	Fest, rajzol, szobrászkodik	12,2
8.	Vers- és prózáírással foglalkozik	7,3
9.	Művelődési egyesület tagja	—

ZARADÉK HELYETT

Mint minden, úgy a kimutatott tevékenységek megoszlása mögött is meghatározott igény és értékorientáció rejtőzik. Így a részvétel aránya a művelődési érdeklődésnek és az igény fejlettségének lényeges fokmérője. A művelődési élet komolyabb vizsgálásánál azonban nem elég megállapítani, hogy a dolgozók hány százaléka jár színházba, olvas könyvet, látogat tárlatot, néz tévét; sokkal lényegesebb annak a megállapítása, hogy egy-egy munkaszervezet dolgozóinak körében milyen magasán fejtett az ezekkel a tevékenységekkel kapcsolatos tartalmi igény (milyen színdarabot, tévéműsort kedvelnek, mit olvasnak stb.). Hogy ezt feltérképezhessük, túl kell lépniünk a művelődési életmód mennyiségi vizsgálatán. Sajnos, a művelődési élet tartalmának, eszményeinek és értékrendszerének mélyebb megismerése meghaladja e vizsgálat lehetőségeit. A kimutatott adatok, a kérdőív és az ankét hiányossága miatt, csupán bepillantást jelentenek egyes művelődési ismérvek kvantitatív vonatkozásiba. E fogyatékoság miatt igen óvatosoknak kell lennünk a kapott eredmény értelmezésében.

A mellékelt adatok a dolgozók művelődési életét igen leszűkítve tükrözik. Ötvenöt ember hiányos válaszaiból nem szabad és nehéz általános érvényű következtetéseket levonni. Még akkor is, ha ez az ötvenöt ember a véletlenszerű kiválasztás miatt egész biztosan egy jelentékenyebb réteget képvisel.

Végezetül joggal vetődik fel a kérdés: hogyha ennyi fenntartásunk van az Üzenet szerkesztősége által végzett felmérésből kapott adatokat illetően, mi értelme ennyit foglalkozni vele? Vagy még határozottabban szólva: egyáltalán mi értelme volt ezeket az adatokat kimutatni? Válaszunk egyszerű: ez a nem éppen szerencsés ankét és a vele és általa megmutatkozott kérdések, problémák adtak alkalmat arra, hogy figyelmünket, mindazok figyelmét, akik hivatottak arra, hogy nagyobb gondossággal kísérjék a dolgozók művelődési életét, erre az igen fontos és nagyon jelentős, de eddig meglehetősen elhanyagolt területre, problémakörre irányítsuk.

*

A művelődési élet megismerése céljából az Üzenet szerkesztősége kérdőíves ankét segítségével kért rövid és tömör választ néhány alkalmi kérdésre a palicsi Chemos Műanyaggyár dolgozóitól. A kitöltött kérdőívek statisztikai feldolgozása az alábbi képet adja:

A KÉRDÉS ÉS A VÁLASZOK	A VÁLASZT ADÓK %-OS MEGOSZLÁSA
1. Mennyit dolgozik naponta?	
-- 8 órát.	18,8
-- 9 és 12 óra között.	51,1
-- 12 órán felül.	31,1
2. Mennyit pihen naponta?	
-- 8 órát.	46,0
-- 9 és 12 óra között.	27,0
-- 12 órán felül.	27,0
3. Miként érvényesül szabad idejében azon a munkaterületen, szórakozásban, tanulásban, amit kedvvel végez?	
-- Gyengén.	34,6
-- Közepesen.	7,7
-- Jól.	42,3
-- Kitűnően.	7,7
-- Terv szerint.	7,7
4. Apolja családi kapcsolatait?	
-- Igen.	94,9
-- Nem.	5,1

5. Rokonokkal, testvérekkel összejárnak szabad idejükben társalogni, szórakozni?		
— Igen.		96,2
— Nem.		3,8
6. Önművelődés és szórakozás terén hány könyvet olvas évente?		
— Egyet sem.		12,2
— Keveset.		6,1
— Ötöt.		42,8
— Hat és tíz között.		12,3
— Tizenegy és húsz között.		12,3
— Huszonegy és harminc között.		2,3
— Harmincegy és ötven között.		2,0
— Ötvenegy fölött.		6,1
— Sokat.		4,1
7. Hány könyvet vásárol évente?		
— Egyet sem.		6,3
— Keveset.		4,2
— Ötöt.		35,4
— Hat és tíz között.		27,0
— Tizenegy és húsz között.		18,7
— Huszonegy és harminc között.		4,2
— Harmincegy és ötven között.		2,1
— Ötvenegy fölött.		2,1
8. Évente mennyi pénzt költ könyvekre?		
— Semmit.		9,1
— Keveset.		2,3
— Száz dinárt.		9,1
— Száz és kétszáz dinár között.		6,8
— Kétszáz és háromszáz dinár között.		13,6
— Háromszáz és ötszáz dinár között.		27,3
— Ötszáz és ezer dinár között.		15,9
— Ezer dináron felül.		15,9
9. Tagja valamilyen könyvtárnak?		
— Igen.		20,8
— Nem.		79,2
10. Jár kiállításokra?		
— Igen.		57,7
— Nem.		42,3
11. Ha „Igen.”, melyik festőművész, szobrász tárlatát látta 1978-ban?		
— Urbán Gábor (5), Török István (3), Meštrović (1), Mészáros (1), Kalmár Ferenc (1), Tóth Károly (1), Papr György (1), Almási Gábor (1), Dudás Antal (1), Képzőművészeti Találkozó (1), Csurgói csoport (1).		
12. Jár hangversenyekre?		
— Igen.		25,5
— Nem.		74,5
13. Melyik zeneszerző művét szereti?		
— Strauss (5), Beethoven (5), Kálmán (4), Kodály (3), Csajkovszkij (3), Bartók (3), Wagner (3), Liszt (2), Lehár (1), Schumann (1), Smetana (1), Chopin (1), Mendelssohn (1), Vivaldi (1), Mozart (1), Molcer (1).		
14. Jár színházba?		
— Igen.		68,0
— Nem.		32,0
15. Ha „Igen.”, milyen színdarabot látott 1978-ban?		
— Csárdáskirálynő (5), Mágnás Miska (1), Kabaré (1), Jó estét, nyár... (1), Kölcsonlakás (1), Vámos-est (1), Hoffi-est (1), Romeo és Julia (1), Két úr szolgája (1), Nem félünk a farkastól (1), Nehéz honfoglalás (1).		
16. Jár múzeumba?		
— Igen.		50,0
— Nem.		50,0
17. Tagja valamelyik művelődési egyesületnek?		
— Igen.		—
— Nem.		100,0

18. Van rádiója?		
— Van.		96,4
— Nincs.		3,6
19. Van televíziója?		
— Van.		98,2
— Nincs.		1,8
20. Milyen rádió-, illetve tévéadásokat szeret hallgatni — nézni?		
— Szórakoztatót (17), zenést (5), vetélkedőt (1), filmet (16), színdarabot (6), dokumentumadást (3), híreket (11), irodalmi-művelődésit (4), politikait (1), tudományost (5), sportközvetítést (8).		
21. Foglalkozik vers- vagy prózáírással?		
— Igen.		7,3
— Nem.		92,7
22. Fest, rajzol, szobrászkodik?		
— Igen.		12,2
— Nem.		87,8
23. Játsszik valamilyen hangszeren?		
— Igen.		20,0
— Nem.		80,0
24. A gyár, a szakszervezet, az ifjúsági szövetség szerve-e színházlátogatást, kiállítás megtekintését, hangverseny közös hallgatását?		
— Igen.		65,9
— Nem.		34,1
25. Hívnak a gyárba írókat, színművészeket, festőket előadást tartani?		
— Igen.		42,5
— Nem.		57,5
26. Sportol?		
— Igen.		51,1
— Nem.		48,9
27. Jár kirándulásra?		
— Igen.		75,5
— Nem.		24,5
28. Szokott nyaralni?		
— Igen.		81,5
— Nem.		18,5
29. A gyárban eltöltött munkaidő után szokott más munkát vállalni?		
— Igen.		53,8
— Nem.		46,2
30. Szakmai továbbképzése terén mit tesz?		
— Semmit.		21,6
— Keveset.		5,4
— Szakelőadásokra járok.		5,4
— Szakirodalmat olvasok.		35,2
— Tovább tanulok.		24,3
— Különböző módon gyarapítom a tudásomat.		2,7
— Figyelemmel kísérem a dolgokat.		2,7
— Mindent.		2,7
31. Milyen újságot, folyóiratot olvas?		
— Dolgozók (39), Magyar Szó (38), 7 Nap (37), Subotičke novine (4), Egészség (4), Ilustrovana politika (4), Híd (2), Üzenet (2), Képes Ifjúság (2), Naš dom (2), Praktična žena (2), Delta (2), Večernje novosti (2), Nin (1), Tempo (1), Bazar (1), Start (1), Mézeskalács (1), Fűles (1), Ludas Matyi (1), Solid (1), Mladost (1), Ekspres politika (1), Elet és Tudomány (1), Dobro jutro (1), Radio amater (1), Ezeremster (1), Eho (1), Elet és Irodalom (1), Galaksija (1).		
32. Milyen társadalmi szervezetekben tevékenykedik?		
— Szakszervezetben (11), Ifjúsági Szövetségben (8), Szocialista Szövetségben (7), Kommunista Szövetségben (3), Harcosok Szövetségében (1), Tartalékos Tisztek Szövetségében (2), a helyi közösségben (14), az öngazgatási testületekben (41).		

33. Havi személyi jövedelméből mennyit költ:

Könyvre?	
— Semmit.	7,1
— Ötven dinárt.	26,2
— Száz dinárt.	21,5
— Kétszáz dinárt.	16,7
— Háromszáz dinárt.	9,5
— Négy száz dinárt.	7,1
— Ötszáz dinárt.	7,1
— Ötszáz dináron felül.	4,8
Színházra?	
— Semmit.	21,5
— Ötven dinárt.	14,3
— Száz dinárt.	32,2
— Százötven dinárt.	7,1
— Kétszáz dinárt.	7,1
— Háromszáz dinárt.	7,1
— Bérletem van.	7,1
— Az előadástól függ.	3,6
Hangversenyre?	
— Semmit.	50,0
— Ötven dinárt.	7,1
— Száz dinárt.	21,5
— Százötven dinárt.	7,1
— Kétszáz dinárt.	14,3
Továbbtanulásra?	
— Semmit.	35,0
— Száz dinárt.	29,0
— Kétszáz dinárt.	15,0
— Háromszáz dinárt.	5,0
— Ötszáz dinárt.	10,0
— Ötszáz dináron felül.	15,0
Sportra?	
— Semmit.	26,3
— Keveset.	5,3
— Ötven dinárt.	31,5
— Száz dinárt.	26,3
— Százötven dinárt.	5,3
— Kétszáz dinárt.	5,3
Kirándulásra?	
— Semmit.	10,7
— Keveset.	7,1
— Száz dinárt.	17,9
— Kétszáz dinárt.	28,6
— Háromszáz dinárt.	17,9
— Ötszáz dinárt.	7,1
— Ötszáz dináron felül.	10,7
Italra?	
— Semmit.	11,0
— Ötven dinárt.	5,6
— Száz dinárt.	52,8
— Százötven dinárt.	8,2
— Kétszáz dinárt.	5,6
— Kétszáz dináron felül.	5,6
— Rengeteget.	2,8
— A logikus mércék keretein belül.	2,8
— Attól függ, hogy milyen a stimmung.	2,8
— A körülményektől, környezettől és az emberektől függ.	2,8
Motoros járműre?	
— Semmit.	12,5
— Keveset.	3,1
— Ötszáz dinárt.	18,7
— Ezer dinárt.	37,6
— Ezeröttszáz dinárt.	18,7
— Kétezer dinárt.	3,1
— Rengeteget.	6,3

Ruházkodásra?

— Semmit.	2,2
— Keveset.	11,1
— Háromszáz dinárt.	11,1
— Ötszáz dinárt.	20,0
— Ezer dinárt.	40,0
— Ezeröttszáz dinárt.	4,4
— Kétezer dinárt.	6,9
— Egyszer többet, máskor kevesebbet.	2,2
— Hogy ne legyek rongyos.	2,2

Lakásépítésre?

— Semmit.	5,3
— Keveset.	2,6
— Háromszáz dinárt.	26,3
— Ötszáz dinárt.	21,0
— Ezer dinárt.	13,2
— Kétezer dinárt.	15,8
— Háromezer dinárt.	5,3
— Rengeteget.	7,9
— Ami megmarad.	2,6

34. Jelenleg mire takarékoskodik?

— Építkezésre.	50,0
— Lakásvásárlásra.	12,5
— Autóvásárlásra.	20,8
— Bútorvásárlásra.	8,3
— Családalapításra.	4,2
— Nyaralásra.	4,2

Megjegyzés: Az Üzenet szerkesztősége által összeállított, főleg nyitott kérdésekkel rendelkező kérdőív válaszait kodifikálta, kategorizálta és feldolgozta Biacsi Antal és Biacsi Mária.